

Տաթև ՊԱՆԻՐՅԱՆ

ԿԵՆՏՐԱԹՈՇԱԿԱԿԱՅԻՆ ՖՈՆԴՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈՐԴԵՆԻՇԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՆՈՒՄԸ (ԲԳՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ՖՈՆԴՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)

Նպատակ ունենալով ապահովել ներդրողների համար կենսաթոշակային ֆոնդերի գնահատման և համեմատման համար միասնական չափանիշ, ինչպես նաև ապահովել կենսաթոշակային ֆոնդերի նկատմամբ արդյունավետ վերկախվողությունը ֆինանսական շուկաներում սահմանվում են ուղեկիշներ: Վերջիններս ընդհանուր առմամբ ներկայացնում են շուկայի միտումները և շուկայի մասնակիցներին հնարավորություն են տալիս համակողմանիորեն դիտարկել ֆինանսական շուկայի տվյալ հատվածի զարգացումները, ինչպես նաև ներդրումային որոշումների կայացման համար իրականացնել ավելի ընդգրկուն և ընդհանրական վերլուծություններ:

Tatev PANIRYAN

ОРИЕНТИРОВОЧНАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕНСИОННЫХ ФОНДОВ (НА ПРИМЕРЕ ФОНДОВ, ДЕЙСТВУЮЩИХ В РА)

Ключевые слова: пенсионные фонды, распределение активов, рентабельность фонда, ориентир.

Нацеливаясь на обеспечение единого стандарта для оценки и сравнения пенсионных фондов для инвесторов, а также на обеспечение эффективного контроля над пенсионными фондами, в финансовых рынках устанавливаются финансовые ориентиры. В целом, последние представляют тенденции рынка и предоставляют возможность участникам рынка разносторонне рассматривать развитие данного сектора финансового рынка, а также проводить более полный и общий анализ для принятия инвестиционных решений

Tatev PANIRYAN

BENCHMARK ASSESSMENT OF THE ACTIVITIES OF PENSION FUNDS (BY THE EXAMPLE OF FUNDS OPERATING IN THE RA)

Key words: pension funds, asset allocation, fund profitability, benchmark.

Aiming to provide a single standard for investors to assess and compare pension funds, as well as to ensure effective control over pension funds, financial markets are guided benchmarks. The latter generally represent market trends and allow market participants to thoroughly review the developments in this sector, to make more comprehensive and general analysis for investment decisions.

Գևորգ ՂԱԼԱՉՅԱՆ

ՄԵՔԵՆԱՅԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԳ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Մեքենայական ուսուցումը և արհեստական բանականությունը այսօր մեծ կարևորություն ունեն ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում: Ֆինանսական կազմակերպությունները փնտրում են վերլուծության ավելի հզոր մոտեցումներ, որպեսզի կարողանան մեծ տվյալների վերլուծությունը ծառայեցնել ի շահ ռիսկերի կառավարման: Այս հոդվածը անդրադառնում է մեքենայական ուսուցման ներածությանը և դրա կիրառությանը ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից շարունակաբար ուսումնասիրվող որոշ խնդիրներում, ինչպիսիք են վարկային ռիսկի մոդելավորումը, կրեդիտային քարտերի գեղծարարությունը, փողերի վճարումը և այլն:

Նախ և առաջ մեքենայական ուսուցմամբ կարելի է մոդելավորել բավականին մեծ տվյալներ, և ի տարբերություն ավանդական ստոխաստիկ մոդելների՝ տվյալների ավելացումը ավելի արագ է հանգեցնում ուսուցման ճշգրտության բարձրացմանը: Այս ֆինանսական կազմակերպություններում ոչ միշտ են տվյալները հավաքագրվում վերլուծության համար պատրաստ տարբերակով, և այս մոդելները թույլ են տալիս տվյալների հետ կատարել նախնական փոփոխություններ:

Геворг КАЛАЧЯН

ПРИМЕНЕНИЕ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В СЕКТОРЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В РА

Ключевые слова: машинное обучение, Искусственный интеллект, Оценка риска, Контролируемое обучение, Нейронные сети.

Машинное обучение и искусственный интеллект очень важны для финансового сектора в наши дни. Финансовые учреждения ищут более эффективные подходы к анализу больших данных для управления рисками. Эта статья относится к введению в машинное обучение и его применению для решения постоянно обсуждаемых проблем финансовыми учреждениями, например: оценка кредитного риска, мошенничество с кредитными картами, отмывание денег. Во-первых, модели машинного обучения могут обучаться на огромном количестве данных, и в отличие от традиционных стохастических моделей, больше данных приводит к более высокой точности модели. Более того, финансовые учреждения собирают данные в форме, не готовой к анализу, с которой легко справляются модели машинного обучения.

Gevorg GHALACHYAN

THE APPLICATION OF MACHINE LEARNING FOR THE FINANCIAL RISK MANAGEMENT SECTOR IN RA

Key words: Machine Learning, Artificial Intelligence, Risk Assessment, Supervised Learning, Neural Networks.

Machine learning and artificial intelligence are very important for financial sector nowadays. Financial institutions seek for better approaches to make big data analysis serve the risk management. This article refers to the introduction of machine learning and its application for solving continuously discussed problems by financial institutions, e.g. credit risk assessment, credit card fraud, money laundering. First of all, machine learning models can be trained on a huge amount of data, and in contrast to traditional stochastic models, more data causes higher model accuracy faster. Moreover, financial institutions collect the data in the form not ready for the analysis which machine learning models easily deal with.

Գոհար ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԻՐԱՅՎԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾԵՆԹԱՅԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԴԵԲԻՏՈՐԱԿԱՆ ԵՎ ԿՐԵԴԻՏՈՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

(ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)

Դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի ճիշտ կառավարումը ենթադրում է դրանց օպտիմալացումը, դեբիտորական պարտքերի մարման ժամկետների կրճատումը, ժամկետանց պարտքերի հավաքագրումը: Հոդվածում ներկայացված է Արցախի Հանրապետության կազմակերպությունների դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի կազմի, կառուցվածքի և

դիսամիկայի վերլուծությունը 2007-2017 թթ ընկած ժամանակահատվածի համար, դրանց ազդեցությունը իրացվելության ցուցանիշների վրա, որը նպաստում է իրացվելության ֆինանսական կառավարման գործընթացի բարելավմանը:

Гоар САРКИСЯН

АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ В ПРОЦЕССЕ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ЛИКВИДНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ РЕСПУБЛИКИ АРЦАХ)

Ключевые слова: управление ликвидностью, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, оптимизация.

Правильное управление дебиторской и кредиторской задолженностью предполагает их оптимизацию, сокращение сроков погашения дебиторской задолженности, сбор просроченной задолженности. В статье представлен анализ состава, структуры и динамики дебиторской и кредиторской задолженности организаций Республики Арцах за период с 2007 по 2017 гг., их влияние на показатели ликвидности, что способствует улучшению процесса финансового управления ликвидностью.

Gohar SARGSYAN

ANALYSIS OF RECEIVABLES AND PAYABLES IN THE PROCESS OF FINANCIAL LIQUIDITY MANAGEMENT (THE EXAMPLE OF THE INDUSTRIAL ORGANIZATIONS OF ARTSAKH REPUBLIC)

Key words: liquidity management, accounts receivable, accounts payable, optimization.

The proper management of receivables and payables includes their optimization, reduction of terms of accounts receivable, collection of overdue debts. The article analyzes the composition, structure and dynamics of accounts receivable and payables of the organizations of the Republic of Artsakh for the period 2007-2017, their impact on liquidity indicators, which contributes to the improvement of liquidity management process.

Լիլիթ ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԶՅՏՏԵԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ

Յողվածում ներկայացվել են ֆինանսական կազմակերպությունների հիմնական տեսակները, գործառնությունները և դերը տնտեսական համակարգում: Հեղինակն անդրադարձել է ՀՀ ֆինանսական կազմակերպությունների հիմնական տեսակներին, մասնավորապես բանկերին՝ որպես ՀՀ ֆինանսական միջնորդության համակարգում գերիշխող և տնտեսության իրական հատվածին ֆինանսական ռեսուրսներով ապահովող ենթակառուցվածքի:

Лилит БАГДАСАРЯН

РОЛЬ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ РА

Ключевые слова: финансовые организации, финансовые рынки, коммерческие банки, небанковские финансовые организации

В статье представлены основные типы, функции и роль финансовых организаций в экономической системе. Автор затронула тему основных типов финансовых организаций в РА, в частности банков, как финансовую инфраструктуру, доминирующую в финансовой посреднической системе Армении и обеспечивающую финансовыми ресурсами реальный сектор экономики.

Lilit BAGHDASARYAN

THE ROLE OF FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE ECONOMIC SYSTEM OF THE RA

Key words: financial institutions, financial markets, commercial banks, non-bank financial organizations.

The article presents an overview on the major categories of financial institutions, their functions and role in the economic system. The author addresses to the major categories of financial institutions of RA, in particular, to the banks, as a dominant infrastructure in the system of financial intermediaries, as well as a supplier of resources to the real sector of economy.

Մարիամ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՓԱԹԵԹՆԵՐԻ ԳԵՐԱԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐ ԳԵՏՆԱԿՆԵՐԸ

Սույն հոդվածը նվիրված է ՀՀ առևտրային բանկերի ներդրումային փաթեթների վերլուծությանը: Յողվածում ուսումնասիրվել են ՀՀ առևտրային բանկերի ակտիվների կառուցվածքը և ներդրումային փաթեթների դիվերսիֆիկացման մակարդակը: Մասնավորապես դիտարկվել և վերլուծվել են արժեթղթերում ներդրումների ծավալները, ներդրումային փաթեթների մեջ պետական պարտատոմսերի ծավալները և պետական պարտատոմսերի շուկայում առկա ռիսկերը, ինչպես նաև երկրի վարկանիշի, ռիսկի պարզազավճարի և պետական պարտատոմսերի եկամտաբերությունների միջև առկա կապը: Բացի այդ իրականացվել են հաշվարկներ գնահատելու համար պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության փոփոխության ազդեցությունը շահույթի կամ վնասի վրա:

Мариам ОГАНЕСЯН

ВОЗМОЖНЫЕ ФИНАНСОВЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ПЕРЕОЦЕНКИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПОРТФЕЛЕЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

Ключевые слова: коммерческий банк, инвестиционный портфель, государственные облигации, диверсификация, кривая доходности.

Эта статья посвящена анализу инвестиционных пакетов коммерческих банков РА. В статье изучены структура активов коммерческих банков РА и уровень диверсификации инвестиционных пакетов. В частности рассмотрены и проанализированы объёмы инвестиций в ценные бумаги, объёмы государственных облигаций в инвестиционных портфелях и риски, имеющиеся на рынке государственных облигаций, а также связь между рейтингом страны, наградой за риск и доходностью государственных облигаций. Кроме того, проведены расчеты для оценки влияния изменения прибыльности государственных облигаций на прибыль или ущерб.

Mariam HOVHANNISYAN

THE POSSIBLE FINANCIAL CONSEQUENCES OF OVERESTIMATING THE COMMERCIAL BANKS INVESTMENT PORTFOLIOS

Key words: commercial bank, investment portfolio, government bond, diversification, yield curve.

This article is devoted to the analysis of investment packages of commercial banks of RA. The article examines the structure of assets of commercial banks in Armenia and the level of diversification of investment packages. In particular, the volume of investments in securities, volumes of government bonds in investment packages and risks in the government bond market, as well as the relationship between the country's rating, risk reward and government bond yields were reviewed and analyzed. In addition, calculations were made to assess the impact of changes in the profitability of government bonds on profit or loss.

Քնարիկ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ՀՀ ԱՐՏԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՎԵՐԼՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ֆինանսական վիճակի վերլուծությունը համարվում է ՀՀ ցանկացած արտադրական կազմակերպության արդյունավետ գործունեության ապահովման գործընթացի անբաժանելի մասը: Հոդվածում ներկայացվել է ֆինանսական վիճակի գործոնային գնահատման համալիր մոտեցում, որի միջոցով հետազոտվող կազմակերպություններում գնահատվել են ֆինանսական վիճակի վրա ազդող բաղադրիչների ազդեցությունները: Կազմակերպությունների ֆինանսական վիճակի վերլուծությունը և գնահատումը կարևոր տեղ է զբաղեցնում կառավարչական որոշումների համակարգում, որը միաժամանակ պահանջում է կազմակերպության զարգացումը բնորոշող հիմնական ցուցանիշների հետ փոխկապվածության ապահովում: Այս առումով կարևորվում է արդյունավետ ռազմավարության և ներքին վերահսկողության համակարգերի մշակումը:

Кнарик ХАЧАТРЯН

АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КОМПАНИЙ В АРМЕНИИ

Ключевые слова: анализ финансового состояния, коэффициенты ликвидности, коэффициенты платежеспособности, показатели деловой активности, коэффициенты рентабельности, уравнение регрессии, предварительный и промежуточный финансовый контроль.

Анализ финансового состояния является неотъемлемой частью процесса обеспечения эффективного функционирования любой промышленной организации. В статье представлен комплексный подход к факториальной оценке финансового положения, с помощью которого в исследовательских организациях оценивается влияние компонентов, влияющих на финансовое положение. Анализ и оценка финансового состояния организации является важной частью системы принятия управленческих решений, которая одновременно требует функциональной совместимости с ключевыми показателями развития организации. В связи с этим важно разработать эффективную стратегию и системы внутреннего контроля.

Knarik KHACHATRYAN

THE ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF INDUSTRIAL COMPANIES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

Key words: The analysis of the financial condition, coefficients of liquidity, coefficients of solvency, coefficients of business activity, coefficients of profitability, regressional equation, initial and interstitial financial control.

The analysis of the financial condition is an inseparable part of the effective functioning of any industrial companies of the Republic of Armenia. The article presents a complex approach to the factorial estimation of the financial condition through which there have been estimated the influential impacts of the financial condition. The analysis and the estimation of the financial condition of the companies have an important role in the administrative decision-making system, which simultaneously requires interconnection with the key indicators of the organization's development. In this regard, it is important to develop an effective strategy and internal control systems.

Դավիթ ԽԱՈՒՏՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հոդվածում ուսումնասիրվում է ՀՀ ապահովագրական ոլորտի կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունավետության և շահութաբերության որոշիչ գործոնները ֆինանսական գործակիցների միջոցով: Հետազոտության արդյունքների հիման վրա առաջարկվել է ոլորտի կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունավետության և շահութաբերության բարձրացման ուղիներ:

Давид ХАРАТЯН

ОЦЕНКА И РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ КОМПАНИЙ СТРАХОВОГО СЕКТОРА АРМЕНИИ

Ключевые слова: страховой сектор Армении, анализ финансовых коэффициентов, метод Дюпона.

В статье изучены факторы финансовой эффективности и рентабельности страхового сектора Армении посредством финансовых коэффициентов. По результатам исследования были предложены пути повышения финансовой эффективности и рентабельности организаций сектора.

Davit KHARATYAN

FINANCIAL PERFORMANCE ASSESSMENT AND REGULATION OF ARMENIA'S INSURANCE SECTOR COMPANIES

Key words: Armenia's insurance sector, financial ratio analysis, DuPont method.

The article outlines financial efficiency and profitability factors of Armenian insurance sector by means of financial ratios. Based on the results of the analysis, ways to increase financial efficiency and profitability of the sector's companies are proposed.

Անի ՄԻՐԶՈՅԱՆ

ԻՐԱՅՎԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՆԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ ԱԼԿՈՅՈՒՄՅԻՆ ԽՄԻՉՔՆԵՐ ԱՐՏԱԳՐՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Սույն հոդվածի շրջանակներում մեր կողմից առաջարկվել է իրացվելիության ներքին վերահսկողության գործընթացի արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով իրացվելիության գործոնային գնահատման մոտեցում: Մասնավորապես, իրացվելիության գումարային գնահատականի փոխկապակցությունը համատեքստում գնահատվել են ֆինանսական դրության բաղադրիչների ֆինանսական կայունությունը, վճարունակությունը և գործարար ակտիվությունը: Գրաֆիկական լուծման միջոցով առաջարկվել է իրացվելիության հավասարակշռության պայման: Էլաստիկության գործակից կիրառմամբ Երևանի

Շանայնի գիտությունների գործարան ԲԲԸ-ի 2009-2017թթ. ֆինանսական հաշվետվությունների տվյալների հիման վրա կատարվել են գործունեության կանխատեսումներ:

Ани МИРЗОЯН
ПОДХОД К ОЦЕНКЕ КОЭФФИЦИЕНТА ЛИКВИДНОСТИ В КОМПАНИЯХ, ПРОИЗВОДЯЩИХ АЛКОГОЛЬНЫЕ НАПИТКИ

Ключевые слова: алкогольные напитки, ликвидность, финансовая стабильность, платежеспособность, предпринимательская активность, коэффициент,

В рамках этой статьи мы предложили подход оценки коэффициента ликвидности для повышения эффективности процесса внутреннего спора ликвидности. В частности, в контексте общего коэффициента ликвидности финансовая стабильность, платежеспособность и деловая активность оцениваются по компонентам финансового положения. С помощью графического решения был предложен баланс ликвидности. Использование коэффициента эластичности Ереванского винодельческого завода по производству шампанского 2009-2017 гг. Факторные прогнозы были сделаны на основе финансовых отчетов.

Ani MIRZOYAN
THE APPROACH TO LIQUIDITY FACTOR EVALUATION IN THE COMPANIES PRODUCING ALCOHOLIC BEVERAGES

Key words: alcoholic beverages, liquidity, financial stability, solvency, business activity, coefficient,

Within the scope of this article, we have proposed a liquidity factor evaluation approach to enhance the effectiveness of the liquidity internal dispute process. In particular, in the context of the overall liquidity ratio, financial stability, solvency and business activity are assessed from the components of the financial position. Through a graphical solution, the liquidity balance was proposed. Using the coefficient of elasticity of the Yerevan Champagne Wine Factory OJSC 2009-2017 Factor predictions have been made based on the financial statements.

Արտակ ՇԱԲՈՅԱՆ

ՀՀ-ՈՒՄ ՄՐՏԱԿՑԱՅԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՐԻՆՎԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հայաստանի տնտեսության արդյունավետ սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնական պայմաններից մեկը մրցակցության ազատության ապահովումն է, բացառությամբ տնտեսական նպատակահարմարության որոշված առանձին դեպքերի: Առողջ մրցակցության աջակցությունն ու զարգացումը շուկայական տնտեսության պայմաններում պետության հիմնական գործառնություններից է, որի իրավականորեն հաջող իրականացման մեջ շահագրգռված են, ինչպես տնտեսական գործունեության մեջ ներգրավված հիմնական դերակատարներն, այնպես էլ ամբողջ հասարակությունը: Տնտեսական մրցակցության պետական կարգավորումը գործնականում բխում է ազատ առևտրի և ազատ ձեռնարկատիրության պետական պաշտպանության սկզբունքներից, որոնք ներկայանում են որպես տնտեսվարող սուբյեկտների մրցունակության պայմանների ապահովման, Հայաստանի տնտեսության արդյունավետության և մրցունակության բարձրացման, ձեռնարկությունների արդիականացման և բաղաբաղիների համար ցածր ծախսերով ապրանքներ և ծառայություններ ապահովելու արդյունավետ ճանապարհի և դրանց համար նպաստավոր պայմանների մի ամբողջ համակարգ:

Артак ШАБОЯН

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ КОНКУРЕНТНОЙ СИТУАЦИИ В АРМЕНИИ

Ключевые слова: конкуренция, государственное регулирование, инвестиции, международный опыт, сотрудничество между государственным и частным секторами.

Одним из основных условий для эффективного социально-экономического развития экономики Армении является обеспечение свободной конкуренции, за исключением некоторых случаев экономической целесообразности. Поддержка и развитие здоровой конкуренции в рыночной экономике является одной из основных функций государства, успешная реализация которой является ключевой предпосылкой развития экономической деятельности, а также всего общества. Государственное регулирование экономической конкуренции в основном основано на принципах свободной торговли и защиты свободного предпринимательства, которые представлены в качестве эффективного способа обеспечения конкурентоспособности хозяйствующих субъектов, повышения эффективности и конкурентоспособности экономики Армении, модернизации предприятий и предоставления недорогих товаров и услуг для граждан и благоприятных для них. целая система условий.

Artak SHABOYAN

THE MAIN CHALLENGES OF THE DEVELOPMENT OF THE COMPETITION SITUATION IN ARMENIA

Key words: competition, government regulation, investment, international experience, cooperation between the public and private sectors.

One of the main conditions for effective socio-economic development of the Armenian economy is to ensure free competition, with the exception of some cases of economic expediency. Support and development of healthy competition in a market economy is one of the main functions of the state, the successful implementation of which is a key prerequisite for the development of economic activity, as well as the whole society. State regulation of economic competition is mainly based on the principles of free trade and protection of free enterprise, which are presented as an effective way to ensure the competitiveness of economic entities, improve the efficiency and competitiveness of the Armenian economy, modernize enterprises and provide inexpensive goods and services for citizens and favorable for them. whole system of conditions.

Արմենուհի ԶԱՆԶՈՅԱՆ

ՀՀ ԴԱՐԵՆԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՐԻՆՎԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Բնակչության պարենային անվտանգության ապահովումը յուրաքանչյուր պետության կարևորագույն հիմնախնդիրներից մեկն է: Այն պայմանավորված է ազգային պարենային հաշվեկշռով, որի վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս բացահայտելու առանձին պարենամթերքի պահանջարկի կախվածությունը ներմուծումից: Զանի որ ՀՀ-ն անդամակցում է ԵԱՏՄ-ին, ուստի համագործակցությունը անդամ երկրների հետ հնարավորություն կտա ավելացնել ապրանքաշրջանառության ծավալները՝ արդիականացնելով և ընդլայնելով տեղական արտադրությունը:

Арменуи ДЖАНДЖОЯН

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РА

Ключевые слова: национальный продовольственный баланс, финансовое содействие, уровень самодостаточности, стабилизация цен, неравенство населения, денежные доходы населения, уровень занятости, экспорт продовольствия. Обеспечение продовольственной безопасности населения принадлежит к числу наиважнейших проблем, стоящих перед государством. Это обусловлено национальным продовольственным балансом, анализ которого позволяет выявить зависимость спроса на отдельные виды продовольствия от экспорта. Поскольку РА является членом ЕАЭС, сотрудничество со странами-членами ЕАЭС позволит увеличить объемы товарооборота и модернизировать и расширить местное производство.

Argmenuhi JANJOYAN

ECONOMIC PROBLEMS OF FOOD SECURITY OF THE RA

Key words: national food balance, financial assistance, level of self-sufficiency, price stabilization, population inequality, cash incomes of the population, the employment level, food exports. Ensuring food security of the population is one of the most important problems facing the state. This is conditioned by the national food balance, whose analysis allows us to identify the dependence of demand for separate types of food on the exports. As the Republic of Armenia is a member of the EAEU, cooperation with the EAEU member countries will allow to increase the volumes of commodity circulation and modernize and expand the local production.

Ռազմիկ ԱՅԱՐՈՆՅԱՆ

ՀՀ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ 2012-2017ԹԹ ՀԱՐԺԸՆԹԱՅԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վիճակագրական հետազոտության արդյունքում բացահայտվում են երևույթների միջև եղած պատճառահետևանքային հարաբերությունները, որը հնարավորություն է տալիս վեր հանել ուսումնասիրվող երևույթների և պրոցեսների փոփոխության վրա ազդող գործոնները: Տվյալ վերլուծության նպատակն է վեր հանել ՀՀ ՀՆԱ-ի (բնակչության մեկ շնչին ընկնող, հազ. դրամներով) համախառն տնօրինվող եկամուտների, վերջնական սպառման ծախսերի և համախառն խնայողության (մլրդ. դրամներով) միջև եղած փոխադարձ կապը 2012-2017 թթ. ընկած ժամանակահատվածում:

Размик АГАРОНЯН

АНАЛИЗ ДИНАМИКИ ОСНОВНЫХ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ РА В 2012-2017 ГОДАХ

Ключевые слова: экономика, система национальных счетов, валовой внутренний продукт, валовое сбережении. Статистическое обследование выявляет причинно-следственные связи между явлениями, которые позволяют нам прояснить факторы, влияющие на явления и процессы, которые исследуются. Целью этого анализа является выяснение взаимосвязи между валовым внутренним продуктом (ВВП на душу населения, тыс. Драмов) ВВП, расходами на конечное потребление и валовыми сбережениями (в миллиардах драмов) в период с 2012 по 2017 год.

Razmik AHARONYAN

THE ANALYSIS OF MAIN RA MACROECONOMIC INDECSSES DINAMICS FOR 2012-2017

Key words: economy, national accounts system, gross domestic product, gross saving. Statistical inspection reveals relationships of cause and effect between the phenomena which allow us to clear the factors influencing the phenomena and processes which are investigated. The purpose of this analysis is clarification of interrelation between gross domestic product (GDP per capita, one thousand Dram) GDP, expenses on final consumption and gross savings (in milliard of drams) during the period from 2012 to 2017.

Սևակ ԹՈՐԳՈՄՅԱՆ

ԱՆՀԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՀՈՒԿԱՅԻ ՏԵՂԸ ՀՈՒԿԱՅԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Հոդվածի նպատակն է տևտեսության մեջ անշարժ գույքի շուկայի տեղի բացահայտումն ու սահմանումը: Նկատի առնելով անշարժ գույքի շուկայի ամանսահատկությունները՝ հեղինակը շուկայի տեղը վերլուծելիս որպես ելակետ է ընդունում շուկայի դասակարգման տարբեր չափանշաններ: Զննարկվում են նաև ան-շարժ գույքի շուկայի և այլ շուկաների միջև գոյություն ունեցող փոխկախվածությունները, ինչպես նաև անշարժ գույքի շուկայի գործառնությունները:

Севак ТОРГОМЯН

МЕСТО РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ В РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Ключевые слова: рынок недвижимости, рынок капитала, прямые и косвенные инвестиции, финансовый рынок, доходы от недвижимости и/или от ее участия. Целью данной статьи является выявление и определение места рынка недвижимости в экономике. Учитывая особенности рынка недвижимости, при анализе рынка в качестве отправной точки, были приняты различные критерии классификации рынка. В статье также обсуждаются взаимодействия между рынком недвижимости и другими рынками, а также функции рынка недвижимости.

Sevak TORGOMYAN

THE PLACE OF REAL ESTATE MARKET IN THE MARKET ECONOMY

Key words: real estate market, capital market, direct and indirect investments, financial market, income from real estate or/and its participation. The aim of this article is identification and definition of the real estate market's place in economy. Taking into account characteristics of real estate market, when analyzing the market as a starting point various criteria for the classification of the market were adopted. The article also discusses the interactions between real estate market and other markets, as well as the functions of real estate market.

Չավեն ԽՈՒԿԵՅԱՆ

ԵԱՏՄ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԶԱՐԱՋԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԵԱՏՄ արդյունաբերական համագործակցության շրջանակներում իրականացվող ծրագրերի նպատակը անդամ երկրների արդյունաբերական ներուժի արդյունավետ և փոխշահավետ օգտագործումն է, ինչը թույլ կտա համատեղ հաղթահարել համաշխարհային տնտեսության մարտահրավերները, տնտեսության զարգացման խոչընդոտները և ապահովել առաջանցիկ ու կայուն արդյունաբերական զարգացում: Հոդվածում ներկայացվել է ԵԱՏՄ միասնական արդյունաբերական քաղաքականության իրացման հիմնախնդիրները, զարգացման մարտահրավերները, դրանց լուծման միջոցառումների համակարգը, ՀՀ արդյունաբերության դերը միասնական արդյունաբերական համալիրում և անդամ երկրների զարգացման հեռանկարները:

Завен ХУКЕЯН

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЕДИНОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПОЛИТИКИ СТРАН ЕАЭС

Ключевые слова: промышленная политика, ЕАЭС, внешняя торговля, кооперативный потенциал, промышленный индекс. Цель проектов, реализуемых в рамках промышленного сотрудничества ЕАЭС, - эффективное и взаимовыгодное использование промышленного потенциала стран-членов ЕАЭС, которые помогут совместно преодолеть проблемы мировой экономики, препятствия на пути развития экономики и обеспечить прогрессивное и устойчивое промышленное развитие. В статье представлены ключевые вопросы реализации Единой промышленной политики ЕАЭС, проблемы развития, система мер по их решению, роль промышленности РА в едином промышленном комплексе и перспективы развития государств-членов.

Zaven KHUKEYAN

ISSUES OF UNIFIED INDUSTRIAL POLICY OF EAEU COUNTRIES

Key words: industrial policy, EAEU, foreign trade, cooperative potential, industrial index. The industrial policy within the Union shall be aimed at accelerating and improving the sustainability of industrial development, improving the competitiveness of industrial complexes of the Member States, implementation of effective cooperation aimed at increasing innovation activity, and elimination of barriers in the industrial sector, including with respect to the movement of industrial products from the Member States. It will help to overcome the challenges of the global economy, barriers to economic development and ensure progressive and sustainable industrial development. The article presents the main issues of the EAEU unified Industrial Policy Implementation, challenges of development, the measures for their solution, the Role of the Industry of RA in the Unified Industrial Complex and the Development Perspectives of Member States.

ԱՐՄԱՆ ՏՈՆԻԿՅԱՆ

ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՈՒՆՁՆԱԳՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԹՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդվածում կազմակերպատնտեսական տեսանկյունից ներկայացված են ՀՀ-ում գործող վարկային կազմակերպությունների գործունեության ընդհանուր առանձնահատկությունները: Դիտարկվել են ՀՀ վարկային կազմակերպությունների հիմնական հաշվեկշռային ցուցանիշները, ֆինանսական միջնորդությունը և ներկայացվել է առաջարկ վարկային կազմակերպությունների ֆինանսական կայունության արդյունավետ կառավարման համար:

Арман ТОНИКЯН

ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КРЕДИТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И АНАЛИЗА ОСНОВНЫХ ФИНАНСОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Ключевые слова: кредитные организации, банковская система, финансовое посредничество. В статье с организационно-экономической точки зрения представлены общие особенности деятельности кредитных организаций, действующих в РА. Были рассмотрены основные показатели баланса кредитных организаций Армении, финансовое посредничество и было сделано предложение об эффективном управлении финансовой стабильностью кредитных организаций.

Arman TONIKYAN

ACTIVITY FEATURES OF CREDIT ORGANIZATIONS AND ANALYSIS OF KEY FINANCIAL INDICATORS

Key word: credit organizations, banking system, financial intermediation. The article presents the general activity features of credit organizations operating in the Republic of Armenia from the organizational and economic point of view. The main indicators of the balance of credit organizations of Armenia, financial intermediation were considered and a proposal has been made for the effective management of the financial stability of credit organizations.

Արտակ ՇԱԲՈՅԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՎԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՐՑԱԿԱՑՈՒՄ

Հայաստանի առողջապահական համակարգի բարեփոխումները սերտորեն առնչվում են երկրում մրցակցային միջավայրի հիմնախնդիրներին: Անկախությունից ի վեր, ոչ միայն Հայաստանում, այլև հետխորհրդային բազմաթիվ երկրներում նկատելի է դառնում մասնավոր հատվածի ակտիվ մասնակցությունն առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորման ծրագրերում: ՀՀ ՏՄՊԴՀ կողմից շարունակաբար ուսումնասիրությունն են իրականացվում պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման (այսուհետ՝ Պետպատվեր) գործընթացների վերաբերյալ: Վերջինս, հանդես գալով որպես պետական-մասնավոր գործընկերության (ՊՄԳ) մեխանիզմ, հնարավորություն է ընձեռում ներգրավել ներդրումներ պետության համար սոցիալական կարևոր նշանակության ոլորտներում:

Артак ШАБОЯН

ВЛИЯНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЗАКАЗА НА КОНКУРЕНТНУЮ СРЕДУ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ

Ключевые слова: здравоохранение, государственный заказ, конкурентная среда, электронное здравоохранение, государственно-частное партнерство.

Реформы в системе здравоохранения Армении тесно связаны с конкурентной средой в стране. С момента обретения независимости не только в Армении, но и во многих постсоветских странах активное участие частного сектора в программах финансирования здравоохранения стало заметным. Государственной комиссией по защите экономической конкуренции РА постоянно изучаются вопросы гарантированного государством бесплатные и привилегированные медицинские услуги (далее именуемые «Государственный заказ»). Последний, действуя как механизм государственно-частного партнерства (ГЧП), дает возможность участвовать в инвестициях в социально значимые области государства.

**Artak SHABOYAN
THE IMPACT OF SYSTEM OF STATE PROCUREMENT ON COMPETITIVE ENVIRONMENT IN HEALTH CARE**

Key words: health care, state order, competitive environment, electron health, public-private partnership.

Reforms in the system of health protection in Armenia are closely related to the competitive environment in a country. Since gaining political independence, not only Armenia, but also many other post-Soviet countries, attempt to arrange active involvement of private sector financing health care. The State Commission for Protection of Economic Competition is continuously examining state guaranteed and free health care services (hereinafter referred to as the "State Order"). The latter, acting as the state-of-the-art public-private partnership (PPP), has the potential to make investments in socially significant areas of the state.

**Աննա ՄԵԼԻԿՅԱՆ
ՔԱՂՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԳՆԱՋԱՏՄԱՆ ՎԱՐԿԱՆԻՇԱՅԻՆ ՀԱՄԱՎԱՐԳԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀԵՌԱՎԱԿՐՆԵՐԸ ԳՅՈՒՄ**

Գիտելիքահեղեղ տևտեսության ձևավորման նախապայմանը կրթության բարձր որակն է: Հոդվածը նվիրված է բարձրագույն կրթության որակի ապահովման և կառավարման հիմնախնդիրներին, որոնց լուծման համար առաջարկվում է կրթության որակի գնահատման վարկանիշային համակարգի ներդրումը ուսումնական հաստատություններում: Ներկայացված ալգորիթմի միջոցով հնարավոր է ձևավորված վարկանիշերի հիման վրա կատարել հետևություններ և ընդունել արդյունավետ կառավարչական որոշումներ:

**Анна МЕЛИКЯН
ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ РЕЙТИНГОВОЙ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В РА**

Ключевые слова: ВУЗ, качество образования, рейтинговая оценка, система показателей, научно-образовательная сфера.

Высокое качество образования предусловие для формирования экономики основанной на знаниях. В статье рассматриваются вопросы обеспечения и совершенствования качества высшего образования, для решения которых предлагается внедрение рейтинговой системы оценки качества высшего образования. Благодаря представленному алгоритму, на основе сформированных рейтингов, можно сделать выводы и принять эффективные управленческие решения.

**Anna MELIKYAN
PROSPECTS OF IMPLEMENTATION OF THE RATING SYSTEM OF HIGHER EDUCATION QUALITY ASSESSMENT IN ARMENIA**

Key words: University, the quality of education, rating score, scorecard, scientific and educational sphere.

The prerequisite for the formation of knowledge-based economy is the high quality of education. The article focuses on the issues of quality assurance and improvement in higher education, for the solution of which the introduction of the quality assessment rating system in educational institutions is proposed. Through the presented algorithm, it is possible to make conclusions based on the formed ratings and take effective managerial decisions.

**Անուշ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԹՎԱՔԱՆԱԿԻ և ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱՍԻ**
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Միգրացիան մարդկության ուղեկիցն է նրա պատմական զարգացման բոլոր դարաշրջաններում: Հայերի դեպքում այն հիմնականում նշանակում է տարահանում և արտագաղթ, մարդկային կապիտալի արտահոսք: Հոդվածում տրվել է 1970-2017թթ. ԱՀ բնակչության թվաքանակի համեմատականը, 2011-2017թթ. ԱՀ բնակչության միգրացիոն տեղաշարժերը, եկողների և մեկնողների համեմատականը, 2014-2017թթ. մեխանիկական շարժի դինամիկական ըստ ԱՀ շրջանների:

**Ануш АРУТЮНЯН
АНАЛИЗ ЧИСЛЕННОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В АРЦАХСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ**

Ключевые слова: миграционные перемещения, прибывающие и выбывающие, механическое движение населения.

Миграция сопутствует человечеству на протяжении ее развития во все века. Для армян она в основном означает эвакуацию и эмиграцию, отток человеческого капитала. В статье рассмотрены сравнения численности населения Арцахской Республики в 1970-2017 годах, миграционные перемещения и сравнение прибывающих и выбывающих в 2011-2017 годах, динамика механических движений по районам АР в 2014-2017 годах.

**Anush HARUTYUNYAN
ANALYSIS OF POPULATION AND MIGRATION PROCESSES IN THE REPUBLIC OF ARTSAKH**

Key words: migration shifts, arrivals and departures, mechanical movement of the population.

Migration has been accompanying the humanity in all its epochs of historical development. In the case of Armenians, it basically means evacuation and emigration, human capital outflow. The article gives the comparison of the population number in the Republic of Artsakh in 1970-2017, migration shifts of the population in the Republic of Artsakh, comparison of arrivals and departures, dynamics of mechanical movement in the regions of the Republic of Artsakh in 2014-2017.

Արմեն ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԸՆԿՎԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ԳՈՐԾՈՆ

Հայաստանի առողջապահության համակարգի զարգացման համատեքստում հիվանդների բավարարվածության խնդիրը մասնավոր և հասարակական առողջապահական կազմակերպությունների հիմնական մրցակցային առավելություններից է: Հարցման ընթացքում հիվանդների կողմից գնահատվել են տրամադրված ծառայությունների որակը, տրվել են գնահատականներ սպասարահների հարմարավետության, բժշկական ծառայություններից օգտվելու և հաշվառման հասանելիության վերաբերյալ, ինչպես նաև որոշվել են հիմնական գործոնները, որոնք ազդում են հիվանդի այս կամ այն բժշկական հաստատության ընտրության հարցում: Վերոնշյալ հարցման արդյունքում հեղինակի կողմից առաջարկվել են միջոցառումների շարք, առողջապահական հիմնարկներում ծառայությունների մատուցման որակը բարելավելու նպատակով:

Армен БАГДАСАРЯН

РАСКРЫТИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ВОСПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ

Ключевые слова: здравоохранение, частные и государственные учреждения здравоохранения, медицинское обслуживание, медицинские услуги.

В контексте развития системы здравоохранения Армении проблема удовлетворённости пациентов является одним из ключевых конкурентных преимуществ частных и общественных учреждений здравоохранения. В ходе проведенного опроса пациенты оценили качество предоставляемых услуг, дали оценку комфортности залов ожидания и доступность регистрации на получение медицинских услуг, а также были определены основные факторы, оказывающие влияние пациентов при выборе того или иного медицинского учреждения. На основании результатов данного опроса автором был предложен ряд мер с целью улучшения качества обслуживания в учреждениях здравоохранения.

Armen BAGHDASARYAN

DISCLOSURE OF PUBLIC PERCEPTIONS AS A FACTOR IN HEALTHCARE DEVELOPMENT

Key words: healthcare, private and public health care, medical care, health care, medical services.

In the context of the development of Armenia's healthcare system, the problem of detecting patients' satisfaction is seen as an important factor in the competitive advantages of private and public healthcare facilities. The survey revealed patients' assessments on the selection of medical institutions, service registrations, the convenience of waiting rooms and other issues, and made suggestions for their improvement.

Հրանտ ԱԲԱԶՅԱՆ

Հուանգ ԴԵՉՈՒՆ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՊԱԳԱՆ

Բանալի բառեր. Չինաստան, Եվրասիական տնտեսական միություն, Մեկ գոտի - մեկ ճանապարհ նախաձեռնություն, Մետաքսի ճանապարհի տնտեսական գոտի, տնտեսական հարաբերությունների ապագա, միջազգային առևտուր, ենթակառուցվածքների շինարարություն:

Չինաստանի և Եվրասիական տնտեսական միության (ԵԱՏՄ) միջև հարաբերությունները ամենաարագ զարգացողներից մեկն են աշխարհում: Երկուսի միջև ուժեղ կապը նրանց տնտեսական հաջողությունների շարժիչ ուժերից մեկն է: Չինաստանի և ԵԱՏՄ-ի տնտեսական հարաբերությունների ապագան բաղկացած է հնարավորություններից և վտանգներից: Այս հոդվածը ուսումնասիրում է Չինաստանի և ԵԱՏՄ-ի տնտեսությունները և առաջարկում է դրանց հարաբերության ապագա հնարավոր կարգավիճակը և արդյունքը:

Грант АБАДЖЯН

Хуанг ДЕЧУН

БУДУЩЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ КИТАЯ И ЕВРАЗИСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Ключевые слова: Китай, Евразийский экономический союз, Инициатива Один пояс - один путь, Экономический пояс Шелкового пути, будущее экономических отношений, международная торговля, инфраструктурное строительство.

Отношения между Китаем и Евразийским экономический союз одни из самых быстро развивающихся в мире. Сильная связь между ними является одной из движущих сил их экономических успехов. Будущее экономических отношений Китая и ЕАЭС состоит из возможностей и опасностей. Эта статья исследует экономики Китая и ЕАЭС и предлагает будущий возможный статус и результат их отношений.

Hrant ABAJYAN

Huang DECHUN

THE FUTURE OF THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN

CHINA AND THE EURASIAN ECONOMIC UNION

The relationship between China and Eurasian Economic Union (EAEU) countries is among the most rapidly growing in the world. Their strong bond seems to be one of the driving forces behind their respective economic success. The future of the economic relations between China and EAEU comprises of opportunities and threats. This article examines China and the EAEU economies, and provides future possible status and outcomes of their relation.

Հրանտ ԱԲԱԶՅԱՆ

Հուանգ ԴԵՉՈՒՆ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԵՏԱՔՍԻ ԾԱՆԱԿԱՐԴԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՏԻՆ ԱՍԵՂԾՈՒՄ ԵՆՈՐ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՆԱԿԱՆ

Բանալի բառեր. Չինաստան, Եվրասիա, Մետաքսի ճանապարհի տնտեսական գոտի, տնտեսություն, ենթակառուցվածքներ, առևտուր, տրանսպորտ:

Վերջին երկու տասնամյակում Չինաստանը որդեգրել է տարբեր ռազմավարություններ նպատակ ունենալով հասնել իր առևտրային ազդեցության բարձրագույնը համաշխարհային շուկայի զգալի մասի վրա, մասնավորապես Ասիական և Եվրոպական երկրներում: Մետաքսի ճանապարհի տնտեսական գոտին Չինաստանի ենթակառուցվածքային զարգացման

լայնացման նախաձեռնության հետևանքն է, որի նպատակը տնտեսական ինտեգրացիայի և կապի խթանումն է Եվրասիական աշխարհամասում: Այս հոդվածը հետազոտում է Չինաստանի Մետաքսի ճանապարհի տնտեսական գոտու կողմից Եվրասիական երկրների համար ստեղծված նոր հնարավորությունները և թե արդյոք դրանք ունեն դրական ազդեցությունը նրանց տնտեսությունների վրա:

Грант АБАДЖЯН

Хуанг ДЕЧУН

КИТАЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОЯС ШЕЛКОВОГО ПУТИ ПРЕДОСТАВЛЯЕТ НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИВАЮЩИМЯ СТРАНАМ ЕВРАЗИЙСКОГО РЕГИОНА

Ключевые слова: Китай, Евразия, Экономический пояс шелкового пути, экономика, инфраструктура, торговля, транспорт.

За последние две декады Китай приняла множество стратегий пытаясь достичь повышения своего торгового влияния на значительную часть всемирного рынка, в частности в Азиатских и Европейских странах. Экономический пояс шелкового пути вследствие китайской инициативы расширения инфраструктурного развития, с целью продвижения экономической интеграции и связи в Евразийском континенте. Эта статья исследует новые возможности предоставленные Евразийским странам Китайским Экономическим поясом шелкового пути, и имеют ли они позитивное влияние на их экономики.

Hrant ABAJYAN

Huang DECHUN

CHINA'S SILK ROAD ECONOMIC BELT FRAMEWORK PROVIDING NEW OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPING COUNTRIES IN THE EURASIAN REGION

In the last two decades, China has adopted many strategies with an aim to gain trade influence in a good part of the global market, especially in Asian and European countries. The Silk Road Economic Belt entails the Chinese initiative to enhance infrastructural development that is aimed at promoting economic integration and connectivity in the Eurasian continent. This article examines the new opportunities that are provided to the Eurasian countries by China's Silk Road Economic Belt framework, and whether it has a positive impact on their economies.

Մարիա ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԿՈՐՊՈՐԱՏԻՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱՌԱՋԱՅԱՑՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդվածում քննարկվում են կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվության (ԿՍՊ) միջազգային ստանդարտներում ներկայացված սկզբունքները և պետական կարգավորման առանձնահատկությունները: Հեղինակը վերլուծում է պետական կարգավորման և մոտեցումների միջազգային փորձը՝ դիտարկելով ԿՍՊ խթանման քաղաքականությունն ու մոտեցումները: Այնուհետև, ուսումնասիրվում է Հայաստանում ԿՍՊ կարգավորող իրավական դաշտը: Հաշվի առնելով միջազգային փորձը և կատարված վերլուծությունների արդյունքները՝ առաջարկվում են մի շարք մոտեցումներ ՀՀ-ում ԿՍՊ խթանման քաղաքականության մշակման ուղղությամբ:

Мария ПЕТРОСЯН

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность (КСО), международные стандарты КСО, государственное регулирование КСО, продвижение КСО, государственная политика, КСО в Армении.

Статья посвящена изучению принципов международных стандартов и государственного регулирования корпоративной социальной ответственности (КСО). Проведен анализ международной практики государственного регулирования и подходов с учетом политики правительства в области продвижения КСО. Автор рассматривает правовую базу КСО в Армении и предлагает подходы к применению передовой практики продвижения и развития КСО в РА.

Maria PETROSYAN

CHARACTERISTICS OF LEGAL REGULATION OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY

Key words: Corporate Social Responsibility (CSR), international CSR standards, state regulation of CSR, promotion of CSR, government policy, CSR in Armenia.

The article examines the main principles reflected in the international CSR standards and main characteristics of the state regulation of CSR. Further, an analysis of the international best practice of governmental regulation and approaches has been conducted considering the governmental policies towards promotion of CSR. The author studies the current legal framework for CSR in Armenia, and suggests implication approaches of best practices for CSR promotion and development in RA.

Սևակ ԹՈՐԳՈՄՅԱՆ

ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՈՂ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԳՆՈՐԴՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՈՒՐԻՆԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ ՀՀ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՋԵԻ ԱՆԱՎԱՐՑ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՈՒԿԱՑՈՒՄ

Չնայած անշարժ գույքի շուկայի ճնշմանն ու զարգացմանը զուգընթաց օրինաչափորեն հետևել են օրենսդրական մի շարք փոփոխություններ և լրացումներ, այդուհանդերձ ներկայումս գործող իրավակարգավորումներով լուծումներ չեն տրվում կառուցապատման բնագավառում ծագող մի շարք այնպիսի անկյունաքարային խնդիրներին, ինչպիսիք են՝ կառուցապատողի սնանակացման դեպքում ներդրողների (գնորդների) կատարած վճարների փոխհատուցումը և շինարարական աշխատանքների ժամանակին իրականացումը:

Սույն հոդվածում ներկայացվում և առաջարկվում է այնպիսի իրավակարգավորում ու վերահսկողական մեխանիզմ, որի ներդրմամբ հնարավորություն կստեղծվի կանխարգելել կառուցապատողների պարտավորությունների անպատշաճ կատարումը, ինչպես նաև գնորդների իրավունքների խախտումներն ու չարաշահումները:

Севак ТОРГОМЯН

УЛУЧШЕНИЕ НАПРАВЛЕНИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ КОМПАНИЯМИ-ЗАСТРОЙЩИКАМИ И ПОКУПАТЕЛЯМИ НА РЫНКЕ НЕДВИЖИМОСТИ В РА

Ключевые слова: жилая недвижимость, права застройки, застройщик, право покупки недвижимости из строящийся здания, защита прав покупателей жилой недвижимости, банковский жилищный-счет, открытый счет, закрытый счет, график застройки, договор об открытии жилищного счета.

Несмотря на то, что формирование и развитие рынка недвижимости сопровождалось закономерными изменениями и улучшениями, однако действующие правовые нормы до сих пор не решают таких ключевых проблем, как возмещение средств покупателя в случае банкротства застройщика и завершения строительных работ в надлежащее время.

В этой статье выдвигается и вводится такое правовое регулирование и механизм контроля, с помощью которого будет возможность предотвратить ненадлежащее исполнение обязанностей застройщиков, а также нарушение прав покупателей.

Sevak TORGOMYAN

IMPROVING THE DIRECTIONS OF STATE REGULATION OF RELATIONS BETWEEN CONSTRUCTION COMPANIES AND BUYERS ON THE REAL ESTATE MARKET IN RA

Key words: residential property, the right to construction, construction company, the right to buy a real estate from residential building under construction, protection of residential property buyers rights, housing account, open-end account, closed-end account, construction schedule, contract for opening an housing account.

Despite the fact that the formation and development of real estate market concomitantly has been followed by legislative changes and improvements, however operating legal regulations still do not solve such key problems as reimbursement of buyer's means in case of bankruptcy of developer and completion of construction works in time.

In this article putting forward and introducing such a legal regulation and control mechanism by which there'll be possibility to prevent improper implementation of developers duties, as well as violation of buyers rights.

Ենք ՅԱԿՈՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ԵՄՊԻՐԻԿ ԿՆԵՐՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Երկրների սոցիալ-տնտեսական զարգացումը բազմիցս քննարկվել է մասնագիտական գրականությունում, սակայն միայն որոշ աշխատանքներում է իրականացվել զարգացման դինամիկայի էմպիրիկ վերլուծություն: Զանի որ սահմանադրականության, երկարաժամկետ ռազմավարական ծրագրերի, ինստիտուցիոնալ գործոնների ազդեցությունը երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման վրա գնահատելու համար անհրաժեշտ է դիտարկել քանակական որոշիչների դինամիկան ժամանակի մեջ, այս աշխատանքում իրականացվել է երկրների սոցիալական և տնտեսական զարգացման դինամիկայի էմպիրիկ վերլուծություն: Մասնավորապես, կիրառելով ժամանակային շարքերի կլաստերային վերլուծության մեթոդաբանությունը՝ երկրները խմբավորվել են ըստ տնտեսական և սոցիալական զարգացման դինամիկայի առանձնահատկությունների: Իրականացված վերլուծության արդյունքները թույլ են տալիս առանձնացնել համեմատաբար նման զարգացման դինամիկա դրսևորող երկրներին և կարող են հանդիսանալ արդյունավետ գործիք երկարաժամկետ ռազմավարական ծրագրերի կամ ինստիտուցիոնալ գործոնների փոփոխության ազդեցության գնահատման ժամանակ:

Енок АКОПЯН

ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ КОСНТИТУЦИОНАЛИЗМА

Ключевые слова: конституционная экономика, конституционализм, кластерный анализ, временные ряды.

Социально-экономическое развитие стран неоднократно обсуждалось в профессиональной литературе, но только в некоторых случаях был реализован эмпирический анализ динамики развития. Чтобы оценить влияние конституционализма, долгосрочных стратегических проектов, институциональных факторов на социально-экономическое развитие страны, необходимо учитывать динамику количественных детерминант во времени. В этой работе был реализован эмпирический анализ динамики социально-экономического развития стран. В частности, используя методологию кластерного анализа временных рядов, страны группируются в соответствии с особенностями динамики экономического и социального развития. Результаты анализа позволяют группировать страны с относительно схожими динамиками развития и могут быть эффективным инструментом для оценки воздействия долгосрочных стратегических планов или изменений институциональных факторов.

Yenok HAKOBYAN

EMPIRIARY ANALYSIS OF ECONOMIC AND SOCIAL FACTORS OF CONSTITUTIONALISM

Key words. constitutional economics, constitutionalism, cluster analysis, time series.

Socio-economic development of countries has been widely discussed in professional literature, but only in some cases empirical analysis of development dynamics has been implemented. In order to assess the impact of constitutionalism, long-term strategic projects, institutional factors on the socio-economic development of the country, it is necessary to consider the dynamics of quantitative determinants in time. In this work we focus empirical analysis of the dynamics of social and economic development of countries. In particular, using the time series cluster analysis methodology, countries are grouped according to the peculiarities of the economic and social development dynamics. The results of the analysis allow to distinguish countries with relatively similar development dynamics and may be an effective tool in assessing the impact of long-term strategic plans or institutional factors change.

Սամվել ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ԳԼՈՐԳ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԿԵՆՏՐԱԿԱՆԵԼԻԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԲԻՈԵՆԵՐԳԵՏԻԿ ՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Միջազգային փորձը վկայում է, որ աշխարհի շատ երկրներում գյուղատնտեսության և անտառտնտեսության օրգանական թափոնները օգտագործվում է պելետի և բրիկետների արտադրության նպատակով: Հողվածում գնահատվում է Հայաստանի Հանրապետությունում վերակազմվող կենսաբանական հումքի ներուժը և պելետի ու բրիկետների արտադրության հնարավորությունները:

Самвел АВЕТИСЯН

Геворг ПЕТРОСЯН

БИОЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ПРОИЗВОДСТВА БИОТОПЛИВА В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Ключевые слова: биотопливо, сельское хозяйство, отходы, биоэнергия, брикет, гранулы, производство, эффективность. Международный опыт показывает, что во многих странах органические отходы сельского и лесного хозяйства используются для производства пеллет и брикетов. В статье дается потенциал возобновляемого биологического сырья и возможности производства пеллет и брикетов в Республике Армения.

Samvel AVETISYAN

Gevorg PETROSTAN

BIOENERGY POTENTIAL OF BIOFUEL PRODUCTION IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Key words: biofuels, agriculture, waste, bioenergy, bricket, pelet, production, efficiency.

International experience shows that in many countries, organic waste from agriculture and forestry is used for the production of pellets and brickets. The article presents the potential of renewable biological raw materials and the possibility of production of pellets and brickets in the Republic of Armenia.